

קט.

השמחה בבשר של שלמים, אבל עכשיו שאין לנו בשר שלמים, שהמקדש חרב וערבה כל שמחה, אי אפשר לשמוח אלא ביין שעל ידו ישכח הצרות ויבטח בה' שישוב לגאלנו, ע"ש.

ובביאור הלכה (שם ס"ב ד"ה כיצד) כתב, שאף שעתה אין חיוב לאכול בשר, אבל יש מצוה לאכול בשר. ובחידושי הגר"ח על הש"ס (ס"ח) כתב, שבסוגייתנו משמע שגם הדין של אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם הוא דין דאורייתא, ונמצא שיש ב' דינים בשמחת יו"ט, שמחה בקרבנות, ושמחה באנשים בראוי להם ונשים בראוי להם. ומשמע מדבריו דבזמן בית המקדש היו ב' דיני שמחה, ועכשיו נשאר רק הדין דאנשים בראוי להם ונשים בראוי להם [ובביאור הלכה שם משמע שהאנשים היו יוצאים חיוב שמחה בבשר שלמים, ומשמע שלא היו צריכים לשתות גם יין, ויש לדון לגבי נשים, שלדברי הגר"ח גם בזמן המקדש היה חיוב לשמחם בשלהם, וצ"ע].

ובעיקר מצות שמחה בזמן הזה נחלקו הראשונים האם היא מדאורייתא או מדרבנן, שיטת התוס' במו"ק (יד: ד"ה עשה) שאינה אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא דין שמחה הוא רק בבשר שלמים. אבל בדברי הרמב"ם (יו"ט פ"ו הי"ז) מבואר שהוא דין תורה, ועיין בשאגת אריה סי' ס"ה באריכות בענין זה.

ה. רביעית של תורה אצבעים על אצבעים וכו' כתב הצ"ח (לקמן קט"ז) שלכאורה אין שיעור זה שווה עם השיעור של חיוב חלה שהוא מ"ג ביצים, שכשמודד נראה שהם מכחישים זה את זה, וכתב שאי אפשר לומר שנתגדלו האגודלים, עיין שם, אלא על כרחך שנתמעט שיעור הביצים משיעורם בזמן חז"ל, ע"ש.

והחזון איש (או"ח סי' ל"ט סק"ה) כתב, שחז"ל מסרו לכלל ישראל שני אופנים למדוד, האחד הוא הביצה, כדאיתא בעירובין (פג.), וצורה נוספת למדידה היא המבואר בסוגייתנו, ע"י אצבעיים. ויש רשות למדוד בכל אחת מהן, ואף אם נשתנו הביצים, אין בכך כלום, שהכל לפי דעתו של הרואה. אבל אם נתברר לו על פי איזו מדה שאין המדות שוות, יש לתפוס את מדת האגודל, שזוהי המדה העיקרית, לפי שאמה וטפח הוזכרו בפסוקים. וכתב שבזמן הנודע ביהודה והגר"א בדקו ומצאו שמדת האצבעות ומדת הביצים אינן משתוות אצלנו, וקבעו שהביצים נתקטנו, וקבעו לכל ישראל לקבוע המדה ע"פ האגודל, ועל פיהם נהגו כל בני הגולה ונתפרסם בכל הספרים הבאים אחרים שביצים שלנו קטנים הם.

א. חוטפין מצות בלילי פסחים בשביל תנוקות שלא ישנו פירש רש"י, מגביהין הקערה בשביל תנוקות שישאלו, ויש מפרשים חוטפין מצה אוכלין מהה. ופירש המשנה ברורה (סי' תע"ב סק"ג), דהיינו שצריך לזרז לעשות הסדר, כדי שלא ישנו התנוקות כשידעו שלא ישתהה הרבה עד האכילה, וממילא ישאלו מה נשתנה וכו'. והוסיף בשער הציון, שאין הכוונה שצריך לקצר באמירת ההגדה, דאטו האכילה היא העיקר, אלא הביאור שצריך לזרז להתחיל הסדר מיד. ובחק יעקב (שם סק"ב) הביא פירוש הרמב"ם, שחוטפין מצה מיד כדי שיראו התנוקות וישאלו, וכתב החק יעקב שאפשר שמזה נתפשט המנהג שמניחין לתנוקות במדינות אלו לחטוף האפיקומן.

ב. חוץ מערבי פסחים

פירש רש"י, כדי שישנו התנוקות ביום, ולא בלילה בשעת הגדה. והקשו התוס', אטו לא יוכלו התנוקות לישן בלא אביהם. עוד הקשו על הפירוש השני של רשב"ם שבערב פסח לא יעכבו בבית המדרש עד הלילה כדי שלא ישנו התנוקות, שא"כ לא היו צריכים לעמוד ביום אלא בלילה, ולכן פירשו באופן אחר. ורש"י בסוכה (כח.) הוסיף עוד טעם, משום עשיית פסחיהם, וכתב הערוך לנר (שם) שפירש כן משום קושיית התוס'.

ג. אנשים בראוי להם ונשים בראוי להם

כתב הטור (או"ח סי' תקכ"ט) שנותן לקטנים קליות ואגוזים. והקשה הבית יוסף (שם) מנין לו זאת. הלא מה שאמרו בסוגייתנו שרבי עקיבא היה מחלק קליות ואגוזין בערב פסח, היה זה רק כדי שלא ישנו וישאלו, אבל מנין לנו שמקיים בזה מצות שמחה, והניח בצ"ע. אכן מקור הטור מהרמב"ם (הל' יו"ט פ"ו הי"ח) ומקורו מהירושלמי (כאן ה"א): צריך אדם לשמח את אשתו ואת בניו ברגל במה משמחן ביין. רבי יודה אומר נשים בראוי להן וקטנים בראוי להם נשים בראוי להן כגון מסנים וצוצלין וקטנים בראוי להן כגון אגוזין ולוזין.

ד. ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין

כתב הרמב"ם (יו"ט פ"ו הי"ח) והאנשים אוכלין בשר ושותין יין שאין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין. והקשה הבי" (או"ח תקכ"ט, צוין בגליון הש"ס כאן) מדוע כתב הרמב"ם גם בשר, הלא בגמרא אמרו שכשאינן בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין בלבד. וביש"ש (ביצה פ"ב סי' ה) חידש שודאי גם בזמן הזה יש חיוב לאכול בשר, ולא אמרו אין שמחה אלא ביין לאפוקי בשר, אלא לומר שהגם שבזמן המקדש היתה